

*Preek van 26 maart 2017, 4de van de 40 dagen,
gehouden in De Morgenster in Papendrecht
door Piet van Die*

MEER DAN GENOEG

‘Er is hier wel een jongen met vijf gerstebroden en twee vissen – maar wat hebben wij daaraan voor zoveel mensen?’ (Johannes 6,9)

Jochie

Wie dat jongetje was, weten we niet. ‘Jongetje’ zeg ik, want de schrijver van het verhaal gebruikt een woord dat zo iets betekent als ‘jochie’. Hoe oud is een jochie? Vijf, zes, zeven, acht? Of nog kleiner? Trouwens, het woord dat Johannes gebruikt kan óók ‘slaafje’ betekenen. In dat geval is hij iemands bezit geweest. Hoe dan ook, het was nog maar een kind.

Hoe is hij in die menigte mensen verzeild geraakt? En waarom had hij die broden en die twee visjes bij zich (want het waren maar kleine vissen)? Moest hij die voor een ander dragen? Of had hij die visjes zelf gevangen? Of had hij misschien een boodschap gedaan en was hij nieuwsgierig geworden. Zo van: ‘Wat was daar aan de hand? En wie was die meneer waar alle mensen kennelijk op af kwamen?’ We weten het niet. We weten alleen dit: het wonder begint bij hem – dat onbekende mannetje.

Gelijkenis

‘Wonder’ zeg ik. Want wat een verhaal! We hebben vier evangeliën in de Bijbel. Alle vier verschillend. Johannes wijkt nog het meest af. Maar dit verhaal hebben ze alle vier. Sterker, Matteüs en Marcus hebben er elk zelfs twee versies van! Dan moet het wel een belangrijk verhaal zijn. Een kernverhaal. Een verhaal dat het hart van het evangelie vormt. Denk aan een maggiblokje. Als je het in de soep gooit doortrekt het de hele pan. Alles zit er in. Zo is dit verhaal ook een maggiblokje: een ingedikt evangelie.

Je kunt het verhaal lezen als een gelijkenis. Niet zoals de andere gelijkenissen die door Jezus zelf vertéld worden. Dit is een gelijkenis waarin Jezus samen met dat jochie zelf de hoofdrol speelt. Gelijkenissen hebben namelijk een aantal kenmerken die je ook hier tegenkomt. Gelijkenissen beginnen altijd in het gewone, alledaagse leven. Dat is het eerste. Maar ze eindigen altijd onalledaags.

Ze hebben altijd een buitensporig einde. Dat is het tweede. Het derde is: een gelijkenis als geheel wil iets zichtbaar maken van de nieuwe wereld van God. Maar – en dat is het vierde – dat doet een gelijkenis op een verhulde manier. Je ogen moeten er voor opengaan.

Mysterie

Ons verhaal begint ook gewoon. Met een jochie dat toevallig broden en twee visjes bij zich heeft. En met een leerling van Jezus die nuchter constateert: ‘Wat hebben we daaraan voor zoveel mensen?’ Maar ook deze gelijkenis eindigt met een buitengewone ontknoping. Jezus neemt de broden en de visjes van het jongetje aan en begint te delen. En het delen houdt niet op voordat iedereen aan de beurt is geweest. Vijfduizend mannen waren het, vertelt het verhaal. De vrouwen telden letterlijk niet mee. Wij tellen elkaar wel mee. Daarom verdubbelen we het getal maar voor het gemak.

Maar daar valt ons verstand het verhaal meteen in de rede: ‘Hoe kan dat nou? Zoveel mensen voeden met zo weinig?’ Wij willen graag een verklaring. Het verhaal terugbrengen tot iets begrijpelijks. Maar dat zal je niet lukken zonder het verhaal aan te tasten. Natuurlijk, je kunt zeggen: ‘Dat delen van Jezus werkte aanstekelijk op de rest. Waar eerst de mensen hun proviand nog angstvallig in hun eigen tas hielden, daar begonnen ze nu zelf ook te delen met anderen. Geen wonder dat niemand iets tekort kwam!’ Er is op zich niet zoveel tegen die verklaring. Behalve dat ‘geen wonder’. Want dan gebruik je deze verklaring om je symboolblindheid goed te praten. Symboolblind: een blindheid voor de diepere laag. Want het verhaal wil een transparant zijn voor een diepere, mysterieuze werkelijkheid. Waar zijn gelijkenissen gelijkenissen van? Van de nieuwe wereld van God. Het verhaal wil iets zichtbaar maken van wat nog niet zichtbaar is. Het is dit: *het Koninkrijk van God begint waar mensen nu al delen en dienen voor een wereld die nieuw wordt*. En die dag begon het Koninkrijk bij een kind.

Totaliter aliter?

Een wereld die nieuw wordt – hoe ziet die eruit? Een monnik wilde dat weleens weten. Hij wilde een kijkje achter de schermen tussen hemel en aarde. Hij kreeg toestemming van God. Toen hij terugkeerde van zijn hiernamaalstoerisme brandden zijn medemonniken van nieuwsgierigheid. ‘En? En? Hoe was het? Hoe

zag het er uit?’ Waarop de monnik met een gewichtige en verheven blik zei: ‘*Totaliter aliter*’. Dat is Latijn voor: totaal anders. Hij had er geen woorden voor. Het komt overeen met wat Bijbelverhalen laten zien: de nieuwe wereld van God gaat al onze kaders te buiten.

Maar wat het verhaal van de monnik mist, is dat het Koninkrijk van God al begint in het alledaagse, in het onopvallende. Het kan beginnen in een jochie. Bij wat hij bij zich heeft. ‘Wat stelt dat nou voor?’ zei nota bene een van de leerlingen van Jezus. Maar het delen en dienen voor een wereld die nieuw wordt, begon bij dat mannetje. Jezus toverde niet zomaar wat brood en vissen uit de hemel. Hij begon met wat er was. Dat mannetje heeft het zelf misschien niet eens door gehad. Maar het verhaal van Gods Koninkrijk begon die dag bij hem.

Tegoed

Vandaag begint er ook een verhaal. Het verhaal van twee kleine kinderen. Ze worden gedoopt. Hun leven wordt geplaatst in het perspectief van Gods nieuwe wereld. De ouders zullen hen daar vertrouwd mee maken, beloven ze. Ze zullen een voorbeeld zijn. Maar ik vind het nog altijd jammer dat er in de officiële doopvragen deze vraag ontbreekt: willen jullie ook een voorbeeld nemen aan jullie kind?

Natuurlijk, ook die andere vraag mag niet ontbreken. Een kind komt hulpeloos ter wereld. Het heeft de zorg en aandacht en verantwoordelijkheid nodig van papa en mama. Het heeft een tekort. Het moet gevoed, gekleed, gesust worden. Je moet als ouder je kind ook de weg wijzen naar God. Het is afhankelijk van jou. Totdat het eens op eigen benen kan staan. Maar elk kind komt ook ter wereld met een tegoed. Het heeft ook ons iets te bieden. Wat? Verwondering en verbeeldingskracht.

Verwondering en verbeeldingskracht

Al vanaf het begin graaien de handjes naar het licht. Een kind leert de wereld ontdekken. Het is een proces van verwondering dat de jaren van de kindertijd duurt. Het leert praten. En vragen stellen. Vooral de vraag naar het waarom van de dingen. Maar een kind kijkt ook nog met verbeeldingskracht. ‘Kijk papa, een krokodil,’ zegt een ventje dat met zijn vader aan het wandelen is, en hij wijst naar de wolken. Zijn vader lacht: wat zo’n mannetje allemaal in de wolken ziet! Die vader ziet alleen maar waterdamp, H₂O. Dat heeft hij zo geleerd op school, bij

scheikunde. Maar die vader ziet niet dat hij niet zozeer iets heeft bijgeleerd, maar vooral iets heeft áfgeleerd: verwondering. Hij leeft met een verschraalde verbeelding.

‘Ach, wat stellen verwondering en verbeelding nu voor?’ kun je zeggen. Het is dezelfde vraag als de leerling van Jezus stelde. ‘Daar kun je toch de wereld niet mee voeden?’ Ik zou zeggen: kijk om je heen. Er is in de wereld genoeg gebrek aan verwondering en verbeelding. En waar brengt het ons? Naar een wereld die steeds platter en killer en lelijker wordt. Maar God stuurt nog altijd kinderen naar de wereld. En ze dragen iets bij zich dat wij van hen kunnen aannemen en met elkaar delen. Zodat het ook volwassenen voedt. Zo begint Gods Koninkrijk. Niet bij de ouders of bij gewichtige mensen. Het begint met een kind.